



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 430/2022-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca), a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Alžbeta Boriková, advokátska kancelária, s. r. o., Predmestská 57, Žilina, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Alžbeta Boriková, proti uzneseniu Okresného súdu Trenčín č. k. 17C/15/2019 z 5. augusta 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. septembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie a žiada priznanie náhrady trov konania. Žiada tiež, aby ústavný súd v zmysle § 130 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) rozhodol o dočasnom opatrení, ktorým uloží porušovateľovi povinnosť prerušiť súdneho konanie do doby vydania rozhodnutia ústavného súdu o tejto sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ bol v právnom postavení žalobcu v konaní pred Okresným súdom Trenčín (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 17C/15/2019 o zaplatenie 1780,44 eur, ktoré inicioval podaním žaloby z 13. apríla 2019. Po vydaní platobného rozkazu a jeho následnom zrušení 20. júna 2019 žalobca návrhom z 22. júla 2019 navrhol zmenu žalobu (rozšírenie žaloby) tak, že sa domáhal proti žalovanému zaplatenia sumy 55 008,44 eur s príslušenstvom z titulu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (53 043 eur) a z titulu

náhrady za stratu zárobku počas prvej práceneschopnosti od 16. februára 2017 do 28. decembra 2017 (1 780,44 eur). Podaním z 31. októbra 2019 vzal sťažovateľ žalobu späť v časti istiny v sume 23 908 eur.

3. Okresný súd o zmene žaloby (na základe podaní z 31. októbra 2019 a 22. júla 2019) rozhodol na pojednávaní uznesením z 5. marca 2020. Na základe zmenenej žaloby sa sťažovateľ domáhal zaplatenia sumy vo výške 31 100,44 eur s príslušenstvom.

4. Sťažovateľ 6. apríla 2020 doručil návrh okresnému súdu o pripustenie zmeny žaloby tak, že sa ňou domáhal zaplatenia sumy 2 484,66 eur s príslušenstvom, a to z titulu náhrady za stratu na zárobku počas druhej práceneschopnosti od 12. apríla 2018 do 24. júla 2018, o ktorom rozhodol okresný súd uznesením č. k. 17C/15/2019 z 5. augusta 2020 tak, že nepripustil zmenu žaloby na základe návrhu sťažovateľa.

5. Ústavný súd v rámci zistenia objektívnych skutočností potrebných na prijatie rozhodnutia dopytom na okresnom súde zistil, že konanie na okresnom súde bolo právoplatne ukončené 9. apríla 2022 prijatím uznesenia č. k. 17C/15/2019 z 15. marca 2022, ktorým bolo konanie zastavené z dôvodu späť vzatia žaloby sťažovateľov kvôli mimosúdnemu urovnaniu sporu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Proti napadnutému uzneseniu o nepripustení zmeny žaloby podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, v ktorej tvrdí, že okresný súd rozhodol o nepripustení žaloby v rozpore s § 143 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) formalisticky, arbitrárne a bez náležitého, resp. relevantného odôvodnenia a argumentuje to takto:

a) nárok na náhradu za stratu zárobku počas druhej práceneschopnosti sťažovateľa uplatnený zmenou žaloby nepredstavoval nový druh nároku, o ktorom by nebolo možné rozhodnúť na základe dovtedy vykonaného dokazovania, pričom si uplatnil len nárok za ďalšie (druhé obdobie) práceneschopnosti;

b) vo vzťahu k nároku náhrady za stratu zárobku sa nevykonávalo žiadne dokazovanie, pretože žalovaný nerozporoval jeho výšku, rozhodnutie o tomto nároku záviselo výlučne na právnom posúdení základu nároku zo strany sudcu, ktorý to predbežne právne posúdil ako opodstatnený nárok, preto argument súdu, že výsledky doterajšieho dokazovania by nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe, neobstojí;

c) k názoru okresného súdu, podľa ktorého by si rozšírenie žaloby vyžiadalo opakovanie úkonov podľa § 167 CSP, sťažovateľ tvrdí, že pokiaľ by podal novú žalobu, konajúci súd by taktiež musel vykonať všetky úkony podľa § 167 CSP a navyše by bol zaťažovaný ďalším konaním, čo nemožno považovať za hospodárnosť konania;

d) v období, keď okresný súd rozhodoval o nepripustení žaloby, došlo k premlčaniu nároku sťažovateľa, preto sa sťažovateľ nemôže domáhať svojich nárokov novou žalobou (k premlčaniu došlo 12. augusta 2020, napadnuté uznesenie bolo vydané 5. augusta 2020, doručené sťažovateľovi 19. augusta 2020, právoplatné 25. augusta 2020) a týmto postupom súdu bola odňatá možnosť domáhať sa súdnej ochrany svojho práva podaním novej žaloby, čo považuje sťažovateľ za ústavne neprípustné;

- e) okresný súd nesplnil povinnosť komplexne vyhodnotiť skutkový a právny stav danej veci vrátane dovtedajšieho konania ako celku;
- f) dôvody nepripustenia žaloby považuje sťažovateľ za irelevantné a nedostatočné na taký významný negatívny zásah do jeho procesného postavenia s poukazom na uplynutie premlčacej doby;
- g) sťažovateľ odkazuje a v celom rozsahu poukazuje na argumentáciu nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 472/2014 z 28. októbra 2014.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu o nepripustení zmeny žaloby, ktoré je formalistické a v dôsledku ktorého stratil sťažovateľ možnosť opätovne podať novú žalobu kvôli premlčaniu svojho nároku (náhrada za stratu zárobku).

8. Ústavný súd hneď v úvode konštatuje, že sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti namieta porušenie svojich práv napadnutým uznesením okresného súdu o nepripustení zmeny žaloby, ktoré má povahu rozhodnutia o parciálnej procesnej otázke v priebehu ešte právoplatne neukončeného konania všeobecného súdu. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej základné práva na súdnu ochranu sú (siedmy oddiel ústavy) „výsledkové“, to znamená, že musí im zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“; napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002), vyplýva, že ústavný súd a ESLP overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

9. Už uvedené by postačovalo na konštatovanie, že využitie právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je orientované na prieskum rozhodnutia procesnej povahy a že ju treba odmietnuť ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Pokiaľ by ústavný súd vecne preskúmal sťažnosť predtým, než o veci definitívne rozhodne príslušný súd, mohol by zasiahnuť do rozhodovania všeobecných súdov a nedodrжал by princíp subsidiarity. Ústavný súd už vyslovil, že nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom nahradzoval ústavný súd svojím vstupovaním a ingerenciou do dosiaľ meritórneho neskončeného konania (m. m. IV. ÚS 322/09, IV. ÚS 224/2013). Ústavný súd preto spravidla nezasahuje do prebiehajúceho, ešte neskončeného konania pred všeobecnými súdmi (II. ÚS 562/2018, II. ÚS 406/2018, III. ÚS 481/2017). Takýto prieskum je pripustený len veľmi výnimočne, a to v situácií, keď by namietané pochybenie zaťažilo celý ďalší proces zásadnou vadou, ktorá by už nebola reparaovateľná v ďalšom konaní (III. ÚS 46/2013, I. ÚS 227/2018).

10. Ústavný súd však z obsahu sťažnostnej argumentácie zistil dôvod na pripustenie výnimky zo zásady, že spravodlivosť konania pred všeobecnými súdmi možno posudzovať len vo vzťahu k právoplatne skončenému konaniu, t. j. ku konaniu ako celku, ale nie k jeho jednotlivým častiam.

Tento dôvod predstavuje tvrdenie sťažovateľa o tom, že nepripustením žaloby mu bola odňatá možnosť domáhať sa súdnej ochrany svojho práva podaním novej žaloby kvôli premlčaniu svojho nároku. Ústavný súd zastáva názor, že jedným z hraničných kritérií pri ústavnom prieskume nepripustenia zmeny žaloby je, či súd nepripustením zmeny žaloby zabránil sťažovateľovi v uplatnení jeho práva na súde alebo či ho zhoršil (I. ÚS 472/2014).

11. Vzhľadom na kľúčovú sťažnostnú námietku o negatívnom vplyve arbitrárneho napadnutého uznesenia na procesné postavenie sťažovateľa ústavný súd, preferujúc materiálny prieskum ústavnej sťažnosti, podrobí kvázimeritórному prieskumu napadnuté uznesenie okresného súdu, a to aj napriek skutočnosti, že v čase podanej ústavnej sťažnosti nebolo konanie pred okresným súdom právoplatne ukončené. Uvedené zodpovedá aj konštantnej judikatúre ústavného súdu, v zmysle ktorej skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

12. Úlohou ústavného súdu spočíva v posúdení, či napadnutým uznesením reálne došlo k zhoršeniu uplatnenia sťažovateľovho práva na súde. Ústavný súd v súvislosti s rozhodovaním všeobecného súdu o pripustení, resp. o nepripustení zmeny žaloby poukazuje na tenkú hranicu medzi požiadavkou hospodárnosti v konaní (ktorá zásadne obmedzuje možnosť meniť žalobu) a možným negatívnym vplyvom na procesné postavenie žalobcu. V prospech uprednostnenia hospodárnosti konania svedčí súčasné poňatie inštitútu zmeny žaloby, ktorý pripúšťa istú flexibilitu civilného procesného práva, ktoré je v rukách súdu na základe otvoreného kritéria doterajších výsledkov konania. Z kritéria dostatočnosti výsledkov doterajšieho konania jasne vyplýva značný priestor súdu a nenárokovosť zmeny žaloby (II. ÚS 98/2018). Možnosť meniť žalobu nie je absolútna a zákon ju obmedzuje najmä z dôvodov hospodárnosti a upravuje tak, aby nedochádzalo k jej zneužívaniu (*Števíček, M., Ficoová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. 513 s.*). Na strane druhej, ústavný súd už skôr vo svojej rozhodovacej činnosti vyjadril požiadavku dôsledného prístupu pri posudzovaní zmeny žaloby, takže súd musí mať na zreteli pri zmene návrhu aj to, že jej nesprávnou kvalifikáciou môže zásadne ovplyvniť procesné postavenie žalobcu z hľadiska rizika premlčania nároku pri nutnosti podať modifikovanú žalobu opätovne (I. ÚS 472/2014).

13. Z obsahu napadnutého uznesenia okresného súdu vyplýva, že ten uprednostnil hospodárnosť konania odôvodnením, že rozšírenie žaloby o nový druh nároku by si vyžiadalo opakovanie úkonov v zmysle § 167 CSP, pričom výsledky doterajšieho konania by nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe. V odôvodnení tiež zhrnul, že vo veci samej sa už začalo konať, konanie prebieha, pred prvým pojednávaním už žalobca zmenil žalobu, a tiež že žalovaný sa už vyjadroval k doteraz uplatneným nárokom. Vplyvom rozhodnutia o nepripustení zmeny žaloby na procesné postavenie sťažovateľa sa však okresný súd nezaoberal. V tejto nadväznosti ústavný súd dodáva, že v podaní sťažovateľa z 3. apríla 2020, ktorým žiadal zmenu žaloby, absentuje akákoľvek zmienka o blížiacom sa uplynutí premlčacej doby, preto ústavný súd konštatuje, že okresný súd sa s touto skutočnosťou v užšom zmysle nebol povinný vysporiadať, no v širšom zmysle možné zhoršenie procesnej situácie sťažovateľa v dôsledku nepripustenia zmeny žaloby posúdiť mohol.

14. Vo vzťahu k argumentu sťažovateľa, že vo veci nebolo dosiaľ vykonané žiadne dokazovanie, a preto súd nemal dôvod na nepripustenie zmeny žaloby, treba uviesť, že pre súd sú relevantné „výsledky doterajšieho konania“ (§ 143 ods. 1 CSP). Zo zákona pritom nevyplýva, že táto úvaha súdu musí byť naviazaná na výsledky dokazovania.

15. Oscilujúc medzi požiadavkou hospodárnosti a požiadavkou nezhoršenia procesného postavenia sťažovateľa, ústavný súd skúmal, či bola v okolnostiach tejto veci sťažovateľovi napadnutým uznesením súdu odňatá možnosť konať pred súdom podaním novej žaloby v dôsledku tvrdeného premlčania jeho nároku.

16. Ústavný súd v kontexte konkrétnej časovej postupnosti (deň prijatia rozhodnutia 5. augusta 2020 a deň uplynutia premlčacej doby 12. augusta 2020, pozn.) uvádza, že sťažovateľ mohol v zmysle zásady *vigilantibus iura scripta sunt* v čase pred premlčaním jeho nároku (pred 12. augustom 2020, pozn.) dopytom na okresný súd zistiť, či o pripustení zmeny žaloby medzitým už rozhodol (5. augusta 2020, pozn.), hoci mu ešte rozhodnutie nebolo doručené. V kontexte zásady *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorý zdôrazňuje aj vlastné pričinenie subjektu právnych vzťahov vo vzťahu k ochrane svojich práv, keď požaduje, aby sledoval svoje subjektívne práva, staral sa o ne a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu alebo poškodzovaniu (III. ÚS 417/2018, I. ÚS 68/2021), ústavný súd dodáva, takéto načasovanie skutočne nebolo ideálne, ale aj napriek „hranične“ limitovanému časovému rozpätiu nemusel sťažovateľ čakať do vydania rozhodnutia okresného súdu, mohol včas podať novú žalobu, hoci aj tesne pred uplynutím premlčacej doby, aby sa vyhol riziku premlčania svojho nároku. Z uvedeného vyplýva, že právo na spravodlivý proces sťažovateľovi odopreté nebolo. Sťažovateľovi nebolo znemožnené, aby sa domáhal svojho práva na súde, bolo mu znemožnené iba to, aby sa tohto práva domáhal v tomto konkrétnom konaní.

17. Ústavný súd uzatvára, že nie je jeho úlohou skúmať, či okresný súd mohol rozhodnúť inak, ale či je jeho rozhodnutie ústavne udržateľné. Podstatou rozhodovania o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je posúdenie ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozhodnutia všeobecného súdu, prípadne iného orgánu verejnej moci, a nie posudzovanie jeho právnej perfektnosti ani jeho prípadné „vylepšovanie“ (m. m. IV. ÚS 325/08, IV. ÚS 218/2010). Poslaním ústavného súdu nie je kontrola súdnej činnosti vo všetkých smeroch a aspektoch a skúmanie akejkoľvek možnej nezákonnosti alebo procesného pochybenia, či dokonca zrejmej nesprávnosti, ktoré sa v individuálnom konaní pred všeobecnými súdmi prípadne vyskytnú, ale výlučne posudzovanie konformity aktu aplikácie práva (v posudzovanej veci súdneho rozhodnutia) s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou (III. ÚS 141/2021). Závery, ku ktorým všeobecný súd dospel, uprednostňujúc zásadu hospodárnosti v konaní, tak nemožno označiť za svojvoľné (arbitrárne). Vzhľadom na uvedené ústavný súd napokon rozhodol neprisvedčiť námietke sťažovateľa o arbitrárnosti napadnutého uznesenia, ktorým sa malo zhoršiť jeho procesné postavenie.

18. K nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 472/2014 na ktorý vo svojej argumentácii poukázal sťažovateľ, ústavný súd konštatuje, že v prípade sťažovateľa okresný súd hoci stručne, ale relevantne odôvodnil svoje uznesenie, tiež došlo k premlčaniu časti pohľadávky sťažovateľa, avšak aj jeho pričinením, preto nemožno v úplnom rozsahu stotožňovať čiastočne odlišné skutkové a právne osobitosti v prípade predmetného nálezu ústavného súdu a v konkrétnom prípade sťažovateľa.

19. Vzhľadom na konkrétne okolnosti danej veci ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa k záveru, že neexistuje okolnosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o porušení sťažovateľom namietaných práv. O to viac to platí v prípade zmierlivého vyriešenia sporu medzi sťažovateľom a žalovaným, do ktorého by bol akýkoľvek zásah ústavného súdu neúčelný.

20. Namietaným konaním nedošlo k porušeniu sťažovateľom označených základných práv, a preto je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

21. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa uplatnenými v petite jeho ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. augusta 2022

Miloš Maďar
predseda senátu